

Mölndalsåns vattenråds yttrande över samrådsmaterialet för 2015-2021 från Vattenmyndigheten för Västerhavets vattendistrikt

Dnr: 537-34925-2014

Mölndalsåns vattenråd (se bilaga) har getts tillfälle att yttra sig över rubricerad samrådshandling.

Mölndalsåns vattenråds synpunkter

Mölndalsåns vattenråds yttrande över samrådsmaterialet utgörs av de gemensamma ståndpunkter som framkommit under arbetets gång.

Därutöver kommer flera av de kommuner, företag och organisationer som deltagit i vattenrådets arbete, eller ingår i Mölndalsåns avrinningsområde, att lämna egna yttranden över samrådsmaterialet till Vattenmyndigheten.

Generellt om vattenförvaltningsarbetet

Vattenrådet är positivt inställt till genomförandet av ramdirektivet för vatten i Sverige. Genomförandet borde innebära att en långsiktigt hållbar vattentillgång på sikt kan uppnås.

Ramdirektivet för vatten är i grunden en bra lagstiftning som kräver att vattenfrågorna hanteras systematisk i avrinningsområden och med en ekologisk utgångspunkt, där biologin och hydromorfologin ges stor tyngd. Det är dock lätt att utnyttja ramdirektivet som underlag att föreslå åtgärder som är mycket omfattande och i vissa stycken orealistiska och onödiga mot bakgrund av kostnaderna i förhållande till nyttan. Dessutom finns förslag som inte tar hänsyn till vad som redan är på gång förmodligen på grund av att den lokala avstämningen inte har skett. Ibland är det också lätt att lägga stora krav när utgångspunkten är att det är någon annan som ska betala.

Allmänt om förvaltningsplanen och åtgärdsprogrammet

Det är ett omfattande och delvis komplext material som har skickats på remiss. Många delar kan användas som kunskapsunderlag och uppslagsverk, men det är mycket svårt att skaffa sig ett samlat grepp om vad det är som vattenmyndigheten faktiskt föreslår ska genomföras de närmaste sex åren i Västerhavets vattendistrikt.

De åtgärder som genomförts under den senaste sexårsperioden, och som årligen rapporteras till Länsstyrelsen, finns inte alltid med i de tabeller som beskriver vad som gjorts under perioden 2009-2014.

Eftersom bedömning av status och behov av ytterligare åtgärder till största del verkar göras utifrån just beräknad effekt av genomförda åtgärder (och inte kontroll av den verkliga statusen i vattendragen), blir underlaget och förslagen därmed missvisande när inrapporteringen haltar.

Det framgår inte vilken status de åtgärder som finns i VISS har. Är de en del av remissen som vi ska ha synpunkter på? Är de förslag på åtgärder för att uppnå målet för respektive vattenförekomst eller är det bindande krav?

Det är en svaghet att analys och krav på omfattande åtgärder som innebär stora kostnader för samhälle och ibland enskilda baseras på beräkning och teoretiska modeller som inte verifierats genom mätning i de aktuella vattenförekomsterna. Det är svårt att se sambanden mellan analys av status och problem, förslag till åtgärder och prioriteringen mellan olika typer av åtgärder. Diffust formulerade krav eller spridda åtgärder utan tydlig prioritering medför risk att kostsamma åtgärder genomförs utan att mätbara resultat uppnås. Fokus måste ligga där problemen är som störst och åtgärder får störst effekt.

Förvaltningsplan

Frågor som vattenmyndigheten gärna vill att vi svarar på:

- *Ger förvaltningsplanen, åtgärdsprogrammet (inklusive bilagor) och VISS dig den information du behöver för ditt arbete? Vad borde kompletteras?*

Det är positivt att så mycket information finns inmatad i VISS-databasen och att den är uppbyggd så att det finns omfattande sökmöjligheter för olika frågeställningar.

Det inte är säkerställt att informationen i alla stycken är den rätta och lämpliga när det gäller vattenförekomsterna i t.ex. Mölndalsåns avrinningsområde. På grund av den tidspress som uppenbarligen funnits har det t ex inte getts möjlighet för Mölndalsåns vattenråd att gå igenom informationen och föra in lokala aspekter och kunskaper innan VISS-databasens information används som underlag för förslag till åtgärdsprogram m.m.

Allmänt anser vattenrådet att materialet är svåröverskådligt. Det är svårt att ha synpunkter på materialet som helhet men det är dock bra att man försöker samla så mycket kunskap som möjligt på samma ställe.

Förmodligen finns synsättet att det just är sådan information som samrådsperioden ska tillföra vattenmyndigheten och leda till förändringar i planer, program och databas innan de slutliga besluten fattas av vattendelegationen. Det finns dock ett värde att utnyttja möjligheter att säkerställa kvaliteten på informationen genom att vattenråden och andra som har kunskaper i olika vattenanknutna frågor i tidigare skede.

- *Sammanfattar förvaltningsplanen vattenförvaltningsarbetet på ett bra sätt? Vad kan förbättras?*

Förslaget till förvaltningsplan beskriver det sätt som Sverige valt att hantera vattenförvaltningen. Det finns svårigheter med att i stort lägga förvaltningen på en myndighet som inte har ansvaret att göra samhällsekonomiska, tidsmässiga och nyttomässiga avvägningar av åtgärder och insatser av olika slag. Risker är dock stora att mycket får karaktären av önskelista som det är orealistiskt att uppfylla till alla delar, i alla fall under den sexårscykel som det nu gäller. Frågan är hur mycket det går att förvänta sig att "finansieringen" kan läggas på verksamhetsutövare och andra.

Det är önskvärt att vattenråden blir ett tydligare och positivt samverkansorgan för att främja planeringen och åtgärdsarbetet.

Man bör betänka vilka arbetsinsatser och kostnader som nu måste läggas på att "alla" tränger igenom det omfattande samrådsmaterialet och tar fram förslag på lämpliga/önskvärda/nödvändiga ändringar/kompletteringar och anger motiveringar för detta. Det borde finnas förutsättningar att i framtiden ha ett mycket större successivt informationsutbyte mellan vattenmyndigheten och vattenråden.

Det finns en uttalad önskan att öka takten i åtgärdsarbetet. Hur detta ska åstadkommas är inte självklart när det gäller bl.a. fysiska åtgärder. Det gäller att ha respekt för att det tar tid att genomföra åtgärder. Redan under den tidigare perioden och även dessförinnan har åtgärder planerats och gått in i genomförandefasen, som sträcker sig över längre tid.

Miljökvalitetsnormer

Frågor som vattenmyndigheten gärna vill att vi svarar på:

- *Framgår det hur Miljökvalitetsnormerna för vatten är satta? Eftersom miljökvalitetsnormerna utgår från tillgängliga riktlinjer för ekologisk och kemisk status samt tillhörande bedömningar utgående från tillgängliga fakta är det svårt att ifrågasätta de föreslagna miljökvalitetsnormerna. Målet är i princip att vattenförekomsterna, om möjligt, ska uppnå god ekologisk status under perioden medan uppgiften att uppnå god kemisk status kan vara en större och mer långsiktig utmaning. På vilket sätt miljökvalitetsnormerna påverkar prioriteringar av åtgärder är inte självklart.*

Åtgärdsprogram

Frågor som vattenmyndigheten gärna vill att vi svarar på:

- *Saknas det åtgärder, och i så fall vilka är det och vilken myndighet behöver genomföra dem?*
Det är ett mycket ambitiöst åtgärdsprogram som tar upp mer eller mindre alla tänkbara åtgärder. Alla av Vattenmyndigheten ställda "framgår-frågor" ställs utifrån antagandet att alla föreslagna åtgärder är de rätta/lämpliga och realistiska. Att så är fallet är inte självklart.

Åtgärderna är uppdelade i genomförda, pågående och planerade åtgärder, vilket visar att ett åtgärdsprogram har en inbyggd dynamik och att enskilda åtgärder måste genomföras efterhand efter behov för att uppnå fastlagd statusklassning.

Åtgärden om att kommunerna bör inrätta vattenskyddsområden bör formuleras om och riktas till både länsstyrelser och kommuner.

Möjligheterna att genomföra de föreslagna åtgärderna inom förvaltningscykeln 2015-2021 är i nuvarande läge mycket osäkra.

- *Framgår det vilka de samhällsekonomiska konsekvenserna är av styrmedlen?*
De uppskattningar som är gjorda är väldigt översiktliga och frågan är vilken hänsyn som har tagits till verkliga konsekvenser när det gäller att föreslå åtgärder och vem som förväntas finansiera dessa.
- *Framgår det vilka viktiga aktiviteter som behöver genomföras för att åtgärdsprogrammet i sin tur ska kunna genomföras och av vem dessa behöver genomföras?*
Det finns lite eller inget anfört om att myndigheter och kommuner inte på egen hand kan åstadkomma alla fysiska åtgärder utan måste respektera bl.a. äganderätt, domstolsprövningar och -beslut samt sakägare i olika ärenden.
- *Saknas det aktiviteter för att åtgärdsprogrammet ska kunna genomföras, och i så fall vilka är det och vilken myndighet behöver genomföra dem?*
Se ovan.

Underlagsmaterial till samrådet

Frågor som vattenmyndigheten gärna vill att vi svarar på:

- *Ger förvaltningsplanen, åtgärdsprogrammet (inklusive bilagor) och VISS dig den information du behöver för ditt arbete? Vad borde kompletteras?*
Sammanställningen för åtgärdsområde 22 bygger på den statistik och den information om bl a förbättringsbehov och förslag till åtgärder som kan hämtas ur VISS-databasen.

Efter framförda synpunkter om att sammanställningen inte bara bör presentera informationen inriktad mot antal, omfattning m.m. utan att det konkret borde uppges vilka vattenförekomster som är aktuella när det gäller olika förbättringsbehov och förslag till åtgärder har vattenrådet fått ta del av kartor över Mölndalsåns avrinningsområde där de olika föreslagna åtgärderna framgår tydligt. Dessa kartor uppskattas mycket.

Fysiska förändringar

Ekologiskt funktionella kantzoner:

Det är väsentligt att man vid diskussionen om kantzoner tar hänsyn till hur naturen kring Mölndalsån vattensystem i verkligheten ser ut. Det gäller att se var och om det är önskvärt att göra ytterligare åtgärder med hänsyn till natur och sedan länge uppbyggda samhällsfunktioner och den statusklassning som gäller för olika

vattenförekomster. Mot den bakgrunden kan ifrågasättas om speciella åtgärder för att säkerställa ekologiskt funktionella kantzoner är ett stort problem när det gäller Mölndalsån.

Reglering

När det gäller regleringsfrågan och dess påverkan på vattenförekomsterna måste man beakta de olika aktiviteter som redan pågår vad gäller utveckling av regleringsstrategier och regleringsåtgärder och där att ta hänsyn till de olika roller som vattensystemet har att klara naturhänsyn, vattenförsörjning och översvämningsrisker.

Svämplan

Vid planering bör dock hänsyn tas till svämplan längs vattendrag då det kan bli problem med översvämnningar vid höga flöden. Befintliga svämplan längre upp i systemet kan nyttjas om de på ett naturligt sätt får svämma över vid höga flöden och kan därmed minska risken för översvämnningar nedströms.)

Vandringshinder

Fysiska vandringshinder bör uppmärksammas och om möjligt åtgärdas längs hela åsträckan.

När det gäller skapandet av fria vandringsvägar är olika aktiviteter på gång för att få till stånd sådana där det är realistiskt och ur olika aspekter önskvärda åtgärder. Såväl möjligheten att tekniskt åstadkomma fria vandringsvägar och kostnaderna för dessa måste vägas in.

Strandskydd

Idag saknar många mindre vattendrag i länet strandskydd och dagens strandskydd lever inte upp till lagens syfte. Det innebär en risk leder till bland annat fysisk påverkan i närheten av strandzonen. De sjöar som har generellt strandskydd behöver ses över eftersom de inte ingick vid översynen av det utvidgade strandskyddet. Länsstyrelsen är ansvarig myndighet.

Försurning

Kalkningsplanering pågår på ett systematiskt sätt med provtagningsprogram för att säkerställa att kalkningsinsatserna görs på lämpligt sätt. Eftersom Mölndalsåns vattensystem är beroende av kalkningsinsatser är den stora utmaningen att resurser ställs till förfogande för att de ska kunna genomföras även i framtiden. Det är viktigt att man fortsätter mäta effekten av kalkningen och regelbundet omprövar behovet.

Att ta ut GROT är en försurande omständighet men genomförs för att tillgodose samhällets behov av förnybar energi. Att genomföra askåterföring är inte självklart med tanke på att askan då behöver vara fri från för naturen skadliga ämnen, vilket ställer speciella krav på var och hur askan bildas. Dessutom är det inte självklart när och hur askan kan återföras.

Övergödning

I huvuddelen av Mölndalsåns avrinningsystem finns inga övergödningssystem. Jordbruksmarken är begränsad. Systematiskt arbete med att förbättra enskilda avlopp pågår och tar en tid att genomföra men inom begränsad tid kommer detta att vara tillfredsställande löst.

Övergödningen kommer från källor främst i Kålleredsbäcken och i nedre delen av Mölndalsån där stadsmiljön bidrar till övergödningen. Det kan inte vara meningsfullt eller godtagbart att föreslå att de områden och verksamheter som inte orsakar övergödning ändå kan ska ta på sig extra belastningar och kostnader. Här bör åtgärder som kan vidtas i stadsmiljön föreslås.

Avloppsledningsnät

Under "Åtgärder mot betydande påverkan per miljöproblem - Övergödning" beskrivs åtgärder för i huvudsak kommunala avloppsreningsverk, enskilda avlopp och inom jordbruket men det saknas beskrivning av eventuella åtgärder på avloppsledningsnät. Det är viktigt att ha övervakning på spillvattenledningarnas bräddavlopp och vidta åtgärder för att minska bräddningarna. Likaså kan uppströmsåtgärder ju också innebära att man uppnår flera miljömål med samma åtgärd, vilket ökar kostnadseffektiviteten och minskar risken för suboptimering

Dagvatten

Vattenmyndigheten konstaterar att dagvatten är en klart märkbar källa när det gäller fosfor men att utsläppen via dagvatten är av mindre betydelse när det gäller kväve. Att Naturvårdverket får i uppdrag att ta fram styrmedel och riktlinjer för dagvattenhanteringen är positivt. Åtgärder för att förbättra hantering och utsläpp av dagvatten behöver generellt lyftas fram och kan föreslås som åtgärder i förvaltningsplanen.

Främmande arter

När det gäller kräftor är det bara att konstatera att signalkräftan är spridd i den allra största delen av Mölndalsåns vattensystem. Endast i några sjöar i västra delen finns flodkräfta. Där pågår insatser för att så länge som möjligt bevara beståndet. Att tro att man i övriga vattensystemet ska kunna utrota signalkräftan är orealistiskt.

Vattenuttag och skydd av dricksvatten

Vattenmyndigheterna uttrycker ett stort stöd för att dricksvatten är viktigt, men verkningsfulla åtgärder är svåra att finna. En bra råvattenkvalitet ger också en bra vattenkvalitet för andra parametrar. Föreslagna åtgärder baseras till stora delar på vattenskyddsområden, dock är det mycket viktigt att det i det inryms ett så kallat verkningsfullt skydd i vattenskyddsområdet i så fall. Verkningsfulla skydd betyder att åtgärden verkligen gör skillnad för att skydda vattnet ur de önskade perspektiven. Vi delar bedömningen att om inga verkningsfulla åtgärder vidtas för att begränsa smittämnespåverkan kommer tillgängligheten till ytvattentäkterna att minska och tycker att en tydligare vägledning för inrättande av vattenskyddsområden är önskvärd.

Samtliga åtgärder som föreslås bygger dock på miljö kvalitetsnormer och avsaknaden av en miljö kvalitetsnorm för mikrobiologiska föroreningar gör att åtgärder för den viktigaste hälsoriskerna saknas. Vattenförvaltningsförordningen reglerar möjligheten till skydd av råvatten, där vattenskyddsområden är ett sätt, men det nämns även att det ska analyseras alternativa sätt att skydda dricksvatten, medan detta saknas i förslaget. Både länsstyrelser och kommuner får inrätta vattenskyddsområden där länsstyrelsens roll ofta är viktig och bör tydliggöras. Åtgärden bör riktas till både kommuner och länsstyrelser. Utöver bildandet av skyddsområden kan direkta åtgärder i området föreslås, t ex förbud mot vissa utsläpp och intern rening och skydds inom vissa verksamheter.

Grundvatten

Vattenrådet anser det viktigt att skydda grundvattenförekomster även om de inte används för närvarande.

Allmänna synpunkter

Bara kommunerna kan prioritera lokalt. Bara regeringen har ansvar för och kan bedöma de samlade konsekvenserna och prioritera nationellt. De flesta länder i EU involverar politiken tydligare. Vattenrådet anser att ett grundläggande systemfel bör rättas till eftersom det saknas politisk förankring av genomförandet. En mer ändamålsenlig statlig organisation, bättre arbetsprocesser, rakare politisk styrning, sakliga konkreta underlag, reviderade och nya styrmedel samt statlig finansiering är nödvändigt.

Statlig finansiering behövs – Sverige uppfyller inte vattendirektivet

Regeringen bör ta ansvar för åtgärdsprogram och finansiering för att lyckas med att uppfylla direktivet. Sverige är unikt med att låta miljö kvalitetsnormer och åtgärdsprogram med stora konsekvenser för samhälle och miljö fastställas i frånvaro av politiska beslutsprocesser.

Havs- och vattenmyndigheten och vattendelegationerna är förhindrade att lämna förslag som riktar sig mot regeringen. Därmed saknar åtgärdsprogrammen de viktigaste styrmedlen, åtgärderna och den finansiering som är nödvändig.

För Mölndalsåns vattenråd

Ove Dröscher
Ordf. Mölndalsåns vattenråd

Monica Dahlberg
Skr. Mölndalsåns vattenråd

Representanter i Mölndalsåns vattenråd

Kommun/Organisation	Ledamöter	Ersättare
Bollebygds kommun	Jacob Engelbrektsson	Tomas Andersson
	Ulla Henskog	Jenny Forsberg
Härryda kommun	Bengt Johansson, v. ordf.	Lennart J. Lundqvist
	Anders Bruce	Karin Meyer
Mölndals stad	Ove Dröscher, ordf.	Lisa Carlsson.
	Marcus Claesson	Agneta Thörnqvist
Göteborgs Stad	Vakant	Vakant
Göteborgs Stad	Inger Kjellberg Kretslopp & vatten	Lena Blom Kretslopp & vatten
Lerums kommun	Jesper Liljedahl	Anneli Rhedin
	Gunilla Rådman	Åsa Bergsten
Mölndals Kvarnby	Per Palmer	Thomas Ericsson
Mölndalsåns fiskeråd	Kerstin Jönson	Jack Olsson
Sportfiskarna	Niklas Wengström	
Lantbrukarnas riksförbund (LRF)	Tomas Bjelke	Anders Olsson
Södra Skogsägarna	Stig Samuelsson	Jan Johansson
Naturskyddsföreningen	Michael Nilsson	Leif Lithander
Göteborgsregionens kommunalförbund / Göta älvs vattenvårdsförbund	Monica Dahlberg	